รูปแบบการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์

A Model of PhraPariyattidhamma Schools Management Focusing on General Education Section of Monks in Buriram Province

พระอธิการเจนฑ์จันทร์ จนฺทปญฺโญ
Pra Athigan Chenchan Jantapanya
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ 2) ศึกษารูปแบบการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ และ 3) เสนอแนวทางการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่างคือบุคลากรในโรงเรียนพระปริยัติธรรมจังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 50 รูป/คน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพปัญหาในการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความต้องการพัฒนารูปแบบการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญของคณะสงฆ์จังหวัดบุรีรัมย์นั้น ผู้บริหารและครูมีความต้องการพัฒนาด้านการปฏิบัติงานและด้านบุคลากรสู่ความเป็นเลิศ

2. รูปแบบการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ในระดับดี

3. แนวทางการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์อยู่ในระดับดี การเสนอแนวทางรูปแบบการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ มีดังนี้ 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านการเงิน 3) ด้านการบริหารจัดการ 4) ด้านวัสดุอุปกรณ์ มีองค์ประกอบ โดยรูปแบบเป็นการสนับสนุนการศึกษาระบบการจัดการและขบวนการผลิต การบริหาร การศึกษา การศึกษาที่เป็นนิติบุคคลและการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านคุณภาพการศึกษา แนวทางการจัดการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ มีปัจจัยดังนี้ 1) ปัจจัยการจัดการด้านบุคคล

ได้รับบทความ: 10 สิงหาคม 2565; **แก้ไขบทความ:** 16 กันยายน 2565; **ตอบรับตีพิมพ์:** 19 กันยายน 2565
Received: August 10, 2022; **Revised**: September 16, 2022; **Accepted**: September 19, 2022

2) ปัจจัยการจัดการงบประมาณด้านการเงิน 3) ปัจจัยการจัดการโดยการควบคุมและมาตรการป้องกัน 4) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์และการใช้สื่อ

คำสำคัญ: โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ, รูปแบบ, การบริหาร

Abstract

The purpose of this research were: 1) to study the problems in the management of Phrapariyattidhamma School, the General Education Division of the Sangha in Buriram Province, 2) to study the management model of Phrapariyattidhamma School, General Education Department of the Sangha in Buriram Province, and 3) to propose guidelines for the management of Phrapariyattidhamma School, the general education division of the Sangha in Buriram Province. The sample consisted of 50 personnel in Phrapariyattidhamma School in Buriram Province. It was qualitative research by interviewing and group discussion.

The research results found that:

1. The problems in the management of Phrapariyattidhamma School, the General Education Division of the Sangha in Buriram Province were at a moderate level. As for the need to develop the management model of Phrapariyattidhamma School, the General Education Division of the Sangha in Buriram Province, administrators, and teachers need to improve their operations and personnel to achieve excellence.

2. The management model of Phrapariyattidhamma School, the General Education Division of the Sangha in Buriram Province was at a good level.

3. The management guidelines of Phrapariyattidhamma School, the General Education Division of the Sangha in Buriram Province were at a good level. The proposal of the management model of Phrapariyattidhamma School, the General Education Division of the Sangha in Buriram Province is as follows: 1) personnel aspect 2) financial aspect 3) management aspect 4) material and equipment aspect. The model is educational support, management system, production process, educational administration that is a juristic person, educational quality assurance, and educational quality. The management guidelines for Phrapariyattidhamma School, the General Education Division,

consisted of the following factors: 1) Personnel management, 2) Financial budget management, 3) Management factors by controls and preventive measures, and 4) Factors in materials, equipment, and media usage.

Keywords: Phrapariyattidhamma School, Model, Administration

1. บทนำ

สมัยพุทธกาลเป็นต้นมา กุลบุตรผู้มีศรัทธาเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนามีกิจสำคัญที่จะต้องทำ เรียกว่ามีธุระอยู่ 2 ประการ คือ คันถธุระและวิปัสสนาธุระ ธุระทั้ง 2 ประการนี้ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะคันถธุระเพราะเป็นความรู้พื้นฐานที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องเพื่อบรรลุมรรคผลนิพพาน อันเป็นผลสูงสุดของการออกบวชในพระพุทธศาสนา สมัยต่อมาจึงจัดให้มีการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายนักธรรม เป็นการจัดการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรและฝ่ายธรรมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา และพุทธศาสนิกชนทั่วไป การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ฝ่ายนักธรรม เกิดขึ้นตามพระดำริของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เมื่อปี พ.ศ. 2435 เป็นการศึกษาหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในภาคภาษาไทย (การศึกษาพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยแต่โบราณมา นิยมศึกษาเป็นภาษาบาลี) จัดเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สำคัญของพระภิกษุสามเณรผู้เข้ามาบวชในบวรพุทธศาสนาตลอดถึงพุทธศาสนิกชนทั่วไป ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญแห่งการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนา เพราะการศึกษาพระปริยัติธรรมหรือปริยัติศึกษาชื่อว่าเป็นปัจจัยให้เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้อง และการปฏิบัติที่ถูกต้องเป็นปัจจัยให้เกิดปฏิเวธ คือ การรู้แจ้งธรรมตามที่ได้ศึกษาและปฏิบัติดีแล้ว เมื่อปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ยังคงอยู่ตราบใด พระพุทธศาสนาก็สามารถธำรงอยู่สืบไปตราบนั้น การศึกษานักธรรมในอดีต เป็นที่นิยมและเป็นที่ยกย่องทั้งในวงการคณะสงฆ์และในทางราชการ ผู้ที่สอบได้ประโยคนักธรรม เมื่อลาสิกขาออกไป ก็สามารถรับราชการเป็นครูสอนตามโรงเรียนต่าง ๆ เมื่อมีการสอบเลื่อนวิทยฐานะครู ผู้สอบได้ประโยคนักธรรมก็ได้รับสิทธิพิเศษ โดยได้รับการยกเว้น โดยไม่ต้องสอบ 1 ชุดวิชา เพราะประโยคนักธรรมชั้นตรี จัดเป็นชุดวิชาหนึ่งสำหรับการเลื่อนวิทยฐานะ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558: 16)

การดำเนินงานเพื่อการศึกษานั้น ปัจจุบันวัดจัดการศึกษาในลักษณะของการจัดการศึกษาเพื่อสร้างพุทธศาสนทายาทและสืบสานอายุพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นหน้าที่ที่วัดจะต้องทำ ได้แก่การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม และบาลี การศึกษาพระอภิธรรม การศึกษาวิปัสสนากรรมฐาน และการศึกษาสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระศาสนา ในภาพรวมอาจกล่าวได้ว่าวัดมีบทบาทหน้าที่ ใน 3 ส่วน คือ 1) เป็นแหล่งเรียนรู้

ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย 2) ผลิตครูคุณธรรม โดยให้การศึกษาอบรมศาสนธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแก่พระสงฆ์สามเณรที่บวชเรียน เพื่อไปทำหน้าที่เป็นผู้เผยแผ่พระศาสนาต่อไป 3) เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณโดยให้การศึกษาและเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าได้อย่างถูกต้อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา [สกศ.], 2546: 7-8)

การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในอดีตถึงปัจจุบัน เป็นการศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรมที่มุ่งเน้นการศึกษาภาษามคธหรือภาษาบาลีซึ่งเป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา คือ การศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี และการศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เพราะฉะนั้นการศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรมจึงเป็นจุดเด่นการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยที่วัดได้จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนที่สนใจและไม่มีโอกาสได้เข้าเรียนต่อในสถานศึกษาทั่วไปได้เข้ามาบวชเรียนและศึกษาตั้งแต่ชั้นนักธรรมชั้นต้นไปจนถึงการศึกษาในชั้นสูงขึ้น เรื่องการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมนี้ คณะสงฆ์ไทยได้เห็นความสำคัญของการศึกษาและได้วางระเบียบจัดระบบการศึกษาไว้อย่างรัดกุม มีความเข้มข้นในระบบ มีความมั่นคงในระเบียบ มีความยืดหยุ่นในรูปแบบการดำเนินการ เพื่อให้พระสังฆาธิการทุกระดับได้ช่วยกันรับภาระธุระในเรื่องของการจัดการศึกษา โดยได้วางระบบและจัดระเบียบหลักสูตรการศึกษาไว้อย่างรัดกุม การบริหารจัดการศึกษาจึงต้องดำเนินการตามกฎเกณฑ์และระเบียบที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีเป้าหมายในการมุ่งพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นพระภิกษุสามเณรให้เป็นผู้มีคุณธรรมมีความรู้ประพฤติปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย เพื่อส่งเสริมการศึกษาของพระสงฆ์และสามเณร ตลอดทั้งนำความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่ตนได้เผยแผ่พุทธธรรมสู่สังคม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการแก้ไขปัญหาและมีการปรับเปลี่ยนการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญอันจะส่งผลสัมฤทธิ์ที่ดีต่อผู้เรียนและเพื่อการสืบอายุพระพุทธศาสนาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร เพื่อประมวลองค์ความรู้ ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยศึกษาจากคัมภีร์ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปฏิบัติการ สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย มี 4 กลุ่ม คือ 1) พระสังฆาธิการ 2) ผู้บริหาร/นักวิชาการ 3) ครูผู้สอน และ 4) ผู้เรียน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 กลุ่มประชากร/พื้นที่การวิจัย

1) ด้านกลุ่มประชากร

ขอบเขตในด้านประชากร/กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับผู้ปกครองที่มีความรู้เกี่ยวกับการศึกษา การบริหาร และหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้บริหารหรือนักวิชาการ ครูผู้สอนและผู้เรียน โดยการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย มี 4 กลุ่ม คือ

(1) พระสังฆาธิการ	จำนวน 10 รูป
(2) ผู้บริหาร/นักวิชาการ	จำนวน 10 รูป/คน
(3) ครูผู้สอน	จำนวน 10 รูป/คน
(4) ผู้เรียน	จำนวน 20 รูป/คน
รวมกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด	จำนวน 50 รูป/คน

2) ด้านพื้นที่การวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมโนนดินแดงวิทยาคม วัดโนนดินแดงใต้ อำเภอโนนดินแดง โรงเรียนพระปริยัติธรรมเย้ยปราสาทวิทยา และโรงเรียนปริยัติธีรวิทยาจังหวัดบุรีรัมย์

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ มีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มพระสังฆาธิการ ผู้บริหาร/นักวิชาการ ครูผู้สอน และผู้เรียนรู้ เกี่ยวกับ รูปแบบการจัดการโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์

2) แบบสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะใช้แบบสนทนากลุ่มเกี่ยวกับกลุ่มประชากรโดยการสัมภาษณ์สอบถามเพื่อให้ได้ข้อมูลของการการศึกษาสงเคราะห์และผู้ที่เกี่ยวข้องทางการศึกษา

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาทั้งในเชิงเอกสาร และข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการสัมภาษณ์

การประชุมกลุ่มย่อย เป็นกระบวนศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ที่ได้จากการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นหัวข้อดังนี้

1) ดำเนินการศึกษาบริบทพื้นที่โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย

2) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนามจากการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นสำคัญ กล่าวคือ รูปแบบด้านสื่อการเรียนการสอน รูปแบบด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม รูปแบบด้านงบประมาณและอุปกรณ์

3) สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษารูปแบบการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ สรุปได้ดังนี้

4.1 สภาพปัญหาในการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์

1) ผู้เรียน/นักเรียน จากการศึกษาพบว่าเด็กที่เข้าเรียนในในโรงเรียนปริยัติธรรมแผนก สามัญศึกษา คือ กลุ่มเด็กที่ยังขาดโอกาสในการเข้าศึกษาตามระบบปกติทั่วไป จัดอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ดังนี้

(1) เด็กที่มีฐานะยากจน เช่น มีรายได้ต่อครอบครัวต่ำ มีอาชีพรับจ้างทั่วไปเป็นแรงงานในภารเกษตร เป็นต้น

(2) ครอบครัวแตกแยก พ่อแม่ย่าร้าง ในกลุ่มนี้จะเป็นเด็กที่มีปัญหาเป็นด้านครอบครัว

(3) เด็กขาดทะเบียนราษฎร์ เป็นกลุ่มที่ไม่มีการแจ้งเกิดในประเทศไทย หรือเกิดความขัดข้องอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างการทำข้อมูลของทางเจ้าหน้าที่ แต่ทั้งนี้ผู้วิจัยยังได้พบว่า มีนักเรียนบางส่วนที่ไม่อยู่ในเกณฑ์ที่กล่าวมา แต่เข้ามาบวชเรียนด้วยความศรัทธาและความชอบที่อยากจะเรียนทั้งทางโลกและทางธรรม แต่ทั้งนี้ก็ถือว่าเป็นสัดส่วนที่น้อยมากเมื่อเทียบกับเด็กนักเรียนทั่วไป

4.2 รูปแบบการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์

การบริหารจัดการจากการศึกษาของของผู้วิจัยในโรงเรียนทั้ง 3 แห่ง พบว่าการบริหารจัดการนั้นมีความแตกต่างกันไปตามบริบทและพื้นฐานของผู้บริหารแต่ละคน สามารถสรุปได้ดังนี้

1) การบริหารจัดการเชิงเดี่ยว ในกลุ่มผู้บริหารลักษณะนี้จะมีอำนาจตัดสินใจสูงสุด พบว่าจุดแข็ง คือ การบริหารจัดการสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว แก้ไขปัญหาได้ทันท่วงที

2) การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการบริหารจัดการแบบนี้ให้ความสำคัญกับผู้ที่เกี่ยวข้องฝ่ายต่าง ๆ แล้วค่อยตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีวิธีการสร้างการมีส่วนร่วม จากผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้การจัดการเรื่องนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ สามารถสรุปกระบวนการมีส่วนร่วม ดังนี้

(1) ขั้นร่วมคิดในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน หรือ การจัดกิจกรรม คือ มีการประชุมเพื่อหารือแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อระดมความคิดในการตัดสินใจ จากฝ่ายที่ เกี่ยวข้องทุกคน

(2) ขั้นร่วมดำเนินการ คือ มีการแบ่งบทบาทหน้าที่การทำงานของแต่ละฝ่ายออกไปอย่างชัดเจนตามความถนัด เพื่อให้งานออกมาดีและบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม

(3) ร่วมรับผลทั้งด้านดีและไม่ดี นั้นหมายความว่าทุกคนที่มีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น เมื่อร่วมกระบวนการทั้งหมดอย่างเต็มความสามารถแล้ว แม้ว่าผลจะออกมาทางบวก คือประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ หรือทางลบคือเผชิญปัญหาจนไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ ทุกคนจะต้องรับรู้และไม่มีใครที่เป็นพระเอกแต่เพียงผู้เดียวหรือตกเป็นจำเลยในแต่ละครั้ง

นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขข้อจำกัดในการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ที่ทำให้เกิดการจัดการศึกษาอย่างเหมาะสม ซึ่งจากการศึกษาพบว่าเงื่อนไข ข้อจำกัดดังนี้

1) ด้านงบประมาณในการจัดการศึกษา เนื่องจากงบประมาณนั้นไม่เพียงพอต่อการมาบริหารจัดการโรงเรียน โดยเฉพาะค่าตอบแทนครูผู้สอน ที่ต้องนำงบประมาณที่สนับสนุนรายหัวนักเรียนมาใช้เป็นค่าตอบแทนครูผู้สอน ที่เหลือก็จะใช้ค่าอาหารเพล ค่าน้ำค่าไฟ ค่าอุปกรณ์การเรียนเป็นต้น

2) ด้านแวดล้อมและบริบทรอบ ๆ โรงเรียน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาของนักเรียน จากการศึกษาพบว่า สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่นั้นช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้มากขึ้น และเอื้อให้เกิดความสนใจในการศึกษา โดยโรงเรียนแต่ละแห่งก็ให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศให้น่าอยู่ เงียบ สงบ เหมาะกับการอ่านหนังสือ หรือการทำงานทางวิชาการ

3) หลักสูตรการเรียนรู้ แม้ว่าจะมีหลักสูตรสำเร็จรูปจากส่วนกลางที่กำหนดรายวิชาชัดเจน แต่อย่างไรก็ตามโรงเรียนก็ต้องมีการปรับประยุกต์หลักสูตรให้เหมาะกับผู้เรียน เพราะถือว่าผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ ตลอดถึงหลักสูตรเสริมต่าง ๆ จะต้องมีความสอดคล้องทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้จริง

4) ด้านการมีส่วนร่วมรอบชุมชน มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ เพราะโรงเรียนปริยัติธรรมเป็นโรงเรียนของชุมชน และใช้ทรัพยากรชุมชน ดังนั้นการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษาได้ จะต้องไม่ลืมฐานชุมชนที่อยู่รอบโรงเรียน เพราะเมื่อนักเรียนจบไปแล้ว จะอยู่ในสังคมและทำประโยชน์ต่อชุมชนได้

4.3 เสนอแนวทางการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์

แนวทางการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ถือว่าอยู่ในระดับดี การเสนอแนวทางรูปแบบการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ มีดังนี้ 1) ด้านบุคลากร 2) ด้านการเงิน 3) ด้านการบริหารจัดการ 4) ด้านวัสดุอุปกรณ์ มีองค์ประกอบที่เป็นรูปแบบเป็นการสนับสนุนการศึกษาระบบการจัดการและขบวนการผลิต การบริหาร การศึกษา การศึกษาที่เป็นนิติบุคคลและการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านคุณภาพการศึกษา แนวทางการจัดการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ มีปัจจัยดังนี้ 1) ปัจจัยการจัดการด้านบุคคล 2) ปัจจัยการจัดการงบประมาณด้านการเงิน 3) ปัจจัยการจัดการโดยการควบคุมและมาตรการป้องกัน 4) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์และการใช้สื่อ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในจังหวัดบุรีรัมย์มีทั้งสิ้น 6 โรงเรียน ผู้วิจัยได้เลือกเพียง 3 โรงเรียนได้แก่ 1) โรงเรียนพระปริยัติธรรมโนนดินแดงวิทยาคม วัดโนนดินแดงใต้ อำเภอโนนดินแดง 2) โรงเรียนพระปริยัติธรรมเย้ยปราสาทวิทยา 3) โรงเรียนปริยัติธรรมธีรวิทยา วัดกลาง บุรีรัมย์ เนื่องจากอีก 3 โรงเรียน กำลังพัฒนาความพร้อมด้านการจัดการความรู้ในระดับบุคคลและระดับองค์กร โดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีสากลคือการเปลี่ยนแปลงและเทคโนโลยีสารสนเทศ และ ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาคือ แสวงหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ จัดเก็บความรู้ เผยแพร่ความรู้ และประยุกต์ใช้ความรู้ที่ยึดโยงอยู่กับความรู้ดั้งเดิมตามหลักสูตรการศึกษาคณะสงฆ์ไทย ความรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการและสอดคล้องวิถีชุมชนในแต่ละภูมิภาค และมีปัจจัยสนับสนุนการจัดการความรู้ในระดับบุคคลและองค์กรที่เอื้อให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จและเกิดความยั่งยืน

5.1 ศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์

สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ทั้ง 3 โรงเรียน ดังนี้ 1) โรงเรียนพระปริยัติธรรมโนนแดงวิทยาคม 2) โรงเรียน

พระปริยัติธรรมเย้ยปราสาทวิทยา 3) โรงเรียนปริยัติธรรมธีรวิทยาคม วัดกลาง ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ด้านบุคลากร ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านวัดผลและประเมินผล ด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อมกับชุมชน ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน องค์ประกอบด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดโครงสร้าง ด้านสภาพแวดล้อมภายนอกและด้านภาวะผู้นำเป็นรูปแบบทางการ ซึ่งอาจเป็นเพราะโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีลักษณะการบริหารองค์กรที่ขึ้นอยู่กับคณะสงฆ์ซึ่ง มีระบบระเบียบปฏิบัติ มีขั้นตอนการสั่งการจากผู้บังคับบัญชาสู่ผู้ปฏิบัติเสมอ ผู้บริหารซึ่งเป็นพระสงฆ์จึงบริหารงานโดยยึดตามกฎระเบียบเป็นหลัก

5.2 ศึกษารูปแบบการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์

สภาพรูปแบบในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ทั้ง 3 โรงเรียน ดังนี้ ด้านการวางแผนงานวิชาการ การจัดโครงสร้าง รูปแบบที่ควรจะเป็น คือรูปแบบเป็นทางการ พบว่าสภาพรูปแบบมีการกำหนดจุดมุ่งหมายและ จัดโครงสร้างบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เช่นการจัดทำขั้นตอน และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน เป็นเป้าหมายหลัก ของการให้การศึกษา การปฏิบัติงานวิชาการวางแผนกิจกรรมและขั้นตอนให้ชัดเจนและมีความสำคัญเป็นอันดับแรกที่ผู้บริหารและครูต้องให้ความสำคัญ และให้ได้ตรงตามมาตรฐานของหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา รูปแบบโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ

5.3 เสนอแนวทางการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์

แนวทางการจัดการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญของคณะสงฆ์ในจังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย ด้านบุคลากร ด้านการเงิน ด้านการบริหารจัดการและด้านวัสดุอุปกรณ์ โดยรูปแบบเป็นการสนับสนุนการศึกษาระบบการจัดการและขบวนการผลิตการบริหาร การศึกษา การศึกษาที่เป็นนิติบุคคลและการประกันคุณภาพการศึกษา และด้านคุณภาพการศึกษา แนวทางการจัดการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ มีปัจจัยดังนี้ 1) ปัจจัยการจัดการด้านบุคคล 2) ปัจจัยการจัดการงบประมาณด้านการเงิน 3) ปัจจัยการจัดการโดยการควบคุมและมาตรการป้องกัน 4) ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์และการใช้สื่อ ซึ่งสอดคล้องกับ ศาสตรินทร์ อุ่นอินตะ (2558: 244) โรงเรียนควรมีการจัดประชุมเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยการมีส่วนร่วมและโรงเรียนจะต้องมีการดำเนินงานตามแผนที่กำหนดโดยมีการพัฒนาบุคลากรในส่วนนั่น ๆ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และโรงเรียนจะต้องมีปฏิทินการนิเทศติดตามทีชัดเจน มีการนิเทศอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้รูปแบบกัลยาณมิตร พร้อมทั้งมีรายงานผลการดำเนินงานอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร และโรงเรียนควรนำผล หรือปัญหาที่พบจากการนิเทศติดตามมาวิเคราะห์

จุดเด่น จุดด้อยแล้วนำมาวางแผนพัฒนาการดำเนินงานต่อไปซึ่งการดำเนินงานจะต้องเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพราะว่า การบริหารงานที่มีคุณภาพจะต้องดำเนินงานให้ครบวงจร PDCA ซึ่งหมายความว่า จะต้องมีการวางแผนการดำเนินงาน ดำเนินงานให้สอดคล้องกับแผนที่กำหนด มีการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาตามผลที่พบจากการตรวจสอบ จะขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่ได้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สนับสนุนให้โรงเรียนพระปริยัติธรรมฯ เป็นโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับพระสงฆ์ในความดูแลของคณะสงฆ์ร่วมกับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามเขตพื้นที่การศึกษาเช่นเดียวกับโรงเรียนเอกชนการกุศลสู่ระบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการบริหารจัดการที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

6.2 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. รัฐบาลควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปพิจารณา และประกอบการตัดสินใจในระดับนโยบายเพื่อเป็นการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2. ด้านบุคลากร(Man) โรงเรียนต้องมีระบบการบริหารงานทรัพยากรบุคคลทั้งระบบที่มีการ บริหารค่าตอบแทนของครูอย่างชัดเจน

3. ด้านการเงิน (Money) โรงเรียนต้องสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ผู้ปกครอง ชุมชน ศิษย์เก่า ต้องเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือเพื่อปฏิบัติตามกลยุทธ์โดยไม่ต้องรับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ด้านการบริหารจัดการ (Management) โรงเรียนต้องสร้างความได้เปรียบด้านการศึกษาซึ่งมีอยู่แล้ว โดยการสร้างความโดดเด่นจากการศึกษาพระปริยัติธรรมทั้ง 3 แผนกคือ แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของบุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษา

6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการใช้รูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2. ควรมีการวิจัยและพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการทั่วทั้งองค์กรในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมทุกแผนกด้วยการกำหนดค่าเกณฑ์ประเมินผล การจัดลำดับการประเมินมาตรการควบคุมทุกด้านที่มีอยู่

3. ควรนำหลักธรรมมาใช้ในรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญมาปรับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

ศาสตรินทร์ อุ่นอินตะ. (2558). การบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์จีน ในจังหวัดเชียงราย. **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย**, 8(17), 244-253.

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2558). **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม และแผนกบาลี พ.ศ. 2558 – 2562**. เข้าถึงได้จาก http://www.onab.go.th/e-Books/Plan DhamBali.pdf (สืบค้นเมื่อ7 สิงหาคม 2558).

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **รายงานศักยภาพของคนไทยกับขีดความสามารถในการแข่งขันปี 2546**. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.